

ФОРМУВАННЯ КОЛЕКЦІЙ ЛІКАРСЬКИХ РОСЛИН

Розроблено науково обґрунтовану систему формування різноманіття лікарських рослин та наведено схему розміщення видів експозиції "Лікарські рослини" за вмістом діючих речовин.

Лікарські рослини — одне з основних джерел лікувальних і профілактичних засобів сучасної медицини. Препарати рослинного походження характеризуються відносно незначною токсичністю і мінімальним алергічним впливом. Потреба в них щорічно зростає. Збільшується асортимент лікарських рослин, які культивують.

Мета роботи — розробити науково обґрунтовану систему формування та вивчення різноманіття лікарських рослин.

Об'єктами колекції лікарських рослин є селекційні сорти України і зарубіжних країн, місцеві сорти і форми, генетичні і селекційні лінії, синтетичні популяції, гібриди і клони, дикі родичі.

Дослідження проводили з використанням загальноприйнятих методик інтродукції [4, 10], селекції [8], сільськогосподарської ентомології і фітопатології [7], методичних розробок ВІР [5, 6], Інституту рослинництва імені В.Я. Юр'єва УААН [11].

Принципи підбору зразків колекції залежать від напрямів їх використання. Мета створення колекцій лікарських рослин — виявити найцінніший матеріал, адаптований до місцевих умов, для використання в селекції, виробництві та ландшафтному дизайні.

Колекція Дослідної станції лікарських рослин Інституту агроекології УААН нараховує 768 зразків 328 видів, що належать до 66 родин, 218 родів. До її складу входять зразки з 22 країн: з України — 605 зразків, Росії — 29, Німеччини — 22, Болгарії — 12, США — 11, Франції — 5. Найчисленнішими є колекції м'яти — 260 зразків, чебрецю — 107.

Пошук і мобілізація рослин можуть здійснюватися різними шляхами: збирання матеріалу в експедиційних умовах, безпосередній обмін рослинами з генетичними банками, установами, за делектусами, купівля насіннєвого і посадкового матеріалу та селекція.

Нові зразки надходять переважно з генетичних банків, наукових центрів та інших установ на підставі заявок, сформованих у результаті роботи з реєстрами та каталогами, базами даних Інтернет і західноєвропейською базою даних EURISCO та сучасною науковою літературою, які містять відомості про бібліографію, міжнародні джерела, установу, автора публікацій та назву і характерні особливості зразків, які там описуються. Деякі сорти і лінії можна отримати безпосередньо від селекціонерів.

Збирання рослин у природних умовах супроводжується вивченням їх еколого-фітоценотичних особливостей з метою розробки системи їх вирощування в культурі.

Вивчення біології та екології виду в природних умовах включає збирання гербарію різновікових рослин, фіксацію їхніх проростків, сходів, ювенільних і генеративних рослин, фотографування та опис. При зборі зразків у природі дослідник має можливість вивчити їх внутрішньовидову різноманітність, відібрати найбільш цікаві місцеві форми і сорти як джерело цінних генів, які характеризуються високою адаптивністю, стійкістю до біо- та абіотичних чинників середовища, якістю продукції і можуть бути використані в селекційній роботі.

Поповнення колекції можливе шляхом використання насіння, отриманого за делек-

тусами. Цей спосіб перспективний щодо видів, які добре розмножуються насінням. Він не потребує значних матеріальних витрат і часу порівняно з проведенням експедиції, але він менш результативний. Досвід свідчить, що матеріал, отриманий за делектусом, часто потребує ідентифікації, бо у 30—40% випадків він не відповідає зазначеній видовій назві, не завжди зазначаються походження, посівні якості. Здійснити ідентифікацію таких зразків можливо лише в генеративному стані, за наявності генеративних органів. До того ж не завжди насіння буває якісним (у зразках багато домішок і невелика кількість насіння). Проте відмовлятися від цього способу отримання вихідного матеріалу вважаємо недоречним. На перших етапах колекціонування проводиться вивчення кількох зразків одного і того ж виду, отриманих з різних місць зростання. Це дає змогу виявити популяційну мінливість виду та визначити найбільш цінні форми для подальшого поглибленого вивчення.

Закордонні зразки, які надходять до колекції (насінневий та посадковий матеріал) підлягають обов'язковому огляду і карантинній експертизі. Карантинний контроль проводять у лабораторних і польових умовах у період вегетації рослин в інтродукційно-карантинних розсадниках (для багаторічників — не менше 3 років вегетації, для однорічників — 2).

Завданням інтродукційно-карантинних розсадників є оздоровлення посівів і насаджень у цілому від масових шкідників і хвороб рослин. З розсадника отримують тільки здоровий матеріал.

Крім перевірки, проводиться вивчення морфологічних ознак і оцінка зразків за основними морфологічно-господарськими ознаками. Особлива увага приділяється виявленню і вивченню зразків, стійких до небезпечних хвороб і шкідників.

Формування колекцій лікарських рослин у ботанічних садах відбувається за ботаніко-географічним, фітоценотичним, систематичним, популяційним, екологічним, біоморфологічним, соціологічним, естетичним та навчально-просвітницьким принципами [9]. При

формуванні колекцій потрібно враховувати алелопатичну активність лікарських рослин. Вивчаючи алелопатичні явища в різних типах фітоценозів, дослідники повинні зосередити увагу на з'ясуванні питань взаємодії видів при спільному зростанні та післядії рослин при вирощуванні [13].

Створення колекцій та експозицій лікарських рослин при дослідних станціях, фармацевтичних, педагогічних та сільськогосподарських вищих навчальних закладах пропонуємо проводити за вмістом діючих речовин або за принципом використання їх у медицині. В даному випадку ми пропонуємо схему розміщення лікарських рослин за вмістом діючих речовин.

Лікувальна дія рослин зумовлена майже виключно специфічними хімічними речовинами, що містяться в них. Це алкалоїди, глікозиди, ірідодіди і гіркоти, ксантони і лігнани, кумарини, полісахариди, сапоніни, таніни, феноли і фенолкарбонові кислоти, флавоноїди, хінони, ефірні олії, вітаміни та інші хімічні сполуки (органічні кислоти, слизи, камеді, жирна олія тощо).

У деяких випадках лікувальна дія рослин пов'язана не з однією речовиною, а з комплексом речовин, які містяться в ній. Так, виділена окрема діюча речовина із *Valeriana officinalis* L., *Rosa canina* L., *Digitalis lanata* Ehrh., *D. purpurea* L., *Rhaponticum carthamoides* Iljin, *Echinacea purpurea* Moench не дає такого лікувального ефекту, який ми отримуємо при використанні всієї рослини або сумарної витяжки з неї.

При визначенні вмісту діючих речовин ми користувалися документацією, яка існує на конкретні види (фармакопеї, ТУ, літературні джерела).

Через те, що Державна фармакопея України поки що перебуває в стадії розробки [3], при складанні експозиції лікарських рослин керувались Європейською фармакопеєю [14], даними комісії Е Державної служби охорони здоров'я Німеччини, Державною фармакопеєю СРСР [1], Державним реєстром лікарських засобів [2]. В експозиції виділені види, занесені до Червоної книги України [12].

Формування колекції лікарських рослин

Схема розміщення видів в експозиції "Лікарські рослини" за діючими речовинами

№	Назва рослини	
	українська	латинська
<i>I. Рослини, діючими речовинами яких є полісахариди</i>		
1	Алтея лікарська € * @ ■	<i>Althaea officinalis</i> L.
2	Льон звичайний € * @ ■	<i>Linum usitatissimum</i> L.
3	Калачики лісові € @	<i>Malva sylvestris</i> L.
4	Медунка темна @	<i>Pulmonaria obscura</i> Dumort.
5	Підбіл звичайний * @ ■	<i>Tussilago farfara</i> L.
6	Подорожник блошний * @ ■	<i>Plantago psyllium</i> L.
7	Подорожник великий * @ ■	<i>Plantago major</i> L.
<i>II. Рослини, діючими речовинами яких є серцеві глікозиди</i>		
8	Авран лікарський ■	<i>Gratiola officinalis</i> L.
9	Горицвіт весняний * @ ■ ч	<i>Adonis vernalis</i> L.
10	Жовтушник лакфіоле- видний ■	<i>Erysimum cheiranthoides</i> L.
11	Жовтушник розлогий ■	<i>Erysimum diffusum</i> Ehrh.
12	Кендир конопляний ■	<i>Trachomitum canabinum</i> L.
13	Клопогін китице- подібний @ ■	<i>Cimicifuga racemosa</i> L.
14	Конвалія звичайна * @ ■	<i>Convallaria majalis</i> L.
15	Наперстянка велико- квіткова € * ■	<i>Digitalis grandiflora</i> Mill.
16	Наперстянка пурпурова *	<i>Digitalis purpurea</i> L.
17	Наперстянка шерстиста ■	<i>Digitalis lanata</i> Ehrh.
18	Обвійник грецький ■ ч	<i>Periploca graeca</i> L.
<i>III. Рослини, діючими речовинами яких є інші глікозиди</i>		
19	Аморфа кущова ■	<i>Amorpha fruticosa</i> L.
20	Гірчиця сарептська @ ■	<i>Brassica juncea</i> (L.) Czern.
21	Жеруха гірка ■	<i>Cardamine amara</i> L.
22	Переступень білий ■	<i>Bryonia alba</i> L.
23	Хрін звичайний @	<i>Armoracia rusticana</i> P. Gaertn; B. Mey. et Scherb.
24	Цибуля ведмежа @ ■	<i>Allium ursinum</i> L.
25	Цибуля городня @ ■	<i>Allium cepa</i> L.
<i>IV. Рослини, діючими речовинами яких є проті феноли і фенолкарбонні кислоти</i>		
26	Артишок посівний € @	<i>Cynara scolymus</i> L.
27	Брусниця * ■	<i>Vaccinium vitis-idaea</i> L.
28	Верба гостролиста € @ ■	<i>Salix acutifolia</i> Willd.
29	Вовконіг європейський @	<i>Lycopus europaeus</i> L.
30	Щитник чоловічий ■	<i>Driopteris filix-mas</i> (L.) Schott.
31	Ехінацея біла € ■	<i>Echinacea pallida</i> Nutt.
32	Ехінацея вузьколиста €	<i>Echinacea angustifolia</i> DC.
33	Ехінацея пурпурова € @ ■	<i>Echinacea purpurea</i> (L.) Moench.
34	Малина @ ■	<i>Rubus idaeus</i> L.
35	Меліса лікарська € @	<i>Melissa officinalis</i> L.
36	Мучниця звичайна * € @ ■	<i>Arctostaphylos uva-ursi</i> (L.) Spreng.
37	М'яточник чорний €	<i>Ballota ruderalis</i> Sw.
38	Півонія незвичайна @ ■	<i>Paeonia anomala</i> L.
39	Родіола рожева * ■	<i>Rhodiola rosea</i> L.

Продовження таблиці

№	Назва рослини	
	українська	латинська
40	Фіалка польова € * ■	<i>Viola arvensis</i> L.
41	Фіалка триколірна € * @ ■	<i>Viola tricolor</i> L.
<i>V. Рослини, діючими речовинами яких є кумарини</i>		
42	Амі велика ■	<i>Ammi majus</i> L.
43	Амі зубна ■	<i>Ammi visnaga</i> (L.) Lam.
44	Бедринець великий @	<i>Pimpinella major</i> (L.) Huds.
46	Буркун лікарський € @ ■	<i>Melilotus officinalis</i> (L.) Pall.
47	Дягель лікарський € @	<i>Archangelica officinalis</i> Hoffm.
48	Любисток лікарський € @	<i>Levisticum officinalis</i> W.D.J. Koch
49	Морква дика ■	<i>Daucus carota</i> L.
50	Остудник голий @	<i>Herniaria glabra</i> L.
51	Пастернак посівний ■	<i>Pastinaca sativa</i> L.
52	Псоралея кістянкова ■	<i>Psoralea drupacea</i> Bge.
53	Смодь Морисона ■	<i>Peucedanum morrissoni</i> Bess.
<i>VI. Рослини, діючими речовинами яких є флавоноїди</i>		
53	Арніка гірська € @ ■ ч	<i>Arnica montana</i> L.
54	Астрагал серпоплодний ■	<i>Astragalus falcatus</i> Lam.
55	Бархат амурський ■	<i>Phellodendron amurense</i> Rupr.
56	Береза, види € * @ ■	<i>Betula</i> sp.
57	Бузина чорна € * @ ■	<i>Sambucus nigra</i> L.
58	Буквиця облістена ■	<i>Betonica foliosa</i> Rupr.
59	Вовчуг польовий € * @ ■	<i>Ononis arvensis</i> L.
60	Волошка синя * @ ■	<i>Centaurea cyanus</i> L.
61	Гінкго дволопатева €	<i>Ginkgo biloba</i> L.
62	Гірчак звичайний € * ■	<i>Polygonum aviculare</i> L.
63	Глід криваво- червоний € * @ ■	<i>Crataegus sanguinea</i> Pall.
64	Горобина чорноплідна ■	<i>Aronia melanocarpa</i> (Michx.) Elliot
65	Гречка істівна €	<i>Fagopyrum esculentum</i> Moench.
66	Грицики звичайні * @ ■	<i>Capsella bursa-pastoris</i> (L.) Medik.
67	Датиска конопляна ■	<i>Datisca cannabina</i> L.
68	Дрік красильний @	<i>Genista tinctoria</i> L.
69	Залізник колючий ■	<i>Phlomis pungens</i> Willd.
70	Звіробій звичайний € * @ ■	<i>Hypericum perforatum</i> L.
71	Золотушник канадський € @ ■	<i>Solidago canadensis</i> L.
72	Ласкавець багатожилний ■	<i>Bupleurum multinerve</i> DC
73	Леспедеца солодушко- видна ■	<i>Lespedeza hedysaroides</i> (Pall) Kitag.
74	Липа серцелиста € * @ ■	<i>Tilia cordata</i> Mill.
75	Пасифлора інкар- натна € @	<i>Passiflora incarnata</i> L.
76	Пижмо звичайне € * ■	<i>Tanacetum vulgare</i> L.
77	Почечуйник перцевий * ■	<i>Persicaria hydropiper</i> (L.) Delabre

Продовження таблиці

№	Назва рослини	
	українська	латинська
78	Почечуйник плямистий * ■	Persicaria maculosa S.F.Gray
79	Робінія звичайна ■	Robinia pseudoacacia L.
80	Собача кропива п'ятилопатева € * ■	Leonurus quinquelobatus Gilib. ex Usteri
81	Солодка гола € @ ■	Glycyrrhiza glabra L.
82	Солодка уральська @ ■	Glycyrrhiza uralensis L.
83	Сухоцвіт багновий * ■	Gnaphalium uliginosum L.
84	Хвоц польовий € * @ ■	Equisetum arvense L.
85	Цмин пісковий * @ ■	Helichrysum arenarium (L.) Moench.
86	Черета трироздільна * ■	Bidens tripartita L.
87	Шоломниця байкальська ■	Scutellaria baicalensis Georgi.
<i>VII. Рослини, діючими речовинами яких є ксантони і лігнани</i>		
88	Елеутерокок колючий € @ ■	Eleutherococcus senticosus (Rupr. et Maxim.) Maxim.
89	Золототисячник звичайний € * @ ■	Centaurium erythaea Rafn.
90	Лимонник китайський * ■	Schizandra chinensis (Turcz.) Baillon
91	Пододфіл гімалайський ■	Podophillum emodi L.
92	Розторопша плямиста @ ■	Silybum marianum (L.) P. Gaertn
93	Солодушка альпійська ■	Hedysarum alpinum L.
<i>VIII. Рослини, діючими речовинами яких є хінони</i>		
94	Алое деревовидне @ ■	Aloe arborescens L.
95	Жостір проносний € * ■	Rhamnus cathartica L.
96	Касія гостролиста € * @ ■	Cassia acutifolia Del.
97	Крушина ламка € * @ ■	Frangula alnus Mill.
98	Марена красильна * ■	Rubia tinctorum L.
99	Ревінь пальчастий € * @ ■	Rheum palmatum L.
100	Щавель кінський ■	Rumex confertus Willd.
<i>IX. Рослини, діючими речовинами яких є дубильні речовини (таніни)</i>		
101	Айлант найвищий ■	Ailanthus altissima (Mill.) Swingle.
102	Бадан товстолістий * ■	Bergenia crassifolia (L.) Fritsch.
103	Відкасинок безстебловий @ ч	Carlina acaulis L.
104	Вільха клейка * ■	Alnus glutinosa (L.) Gaertn.
105	Вільха сіра * ■	Alnus incana (L.) Moench.
106	Гадючник звичайний @	Filipendula vulgaris Moench.
107	Гамамеліс віргінський € @	Hamamelis virginiana L.
108	Горлянка Лаксмана ■	Ajuga laxmanii (L.) Benth.
109	Дуб звичайний € * @ ■	Quercus robur L.
110	Парило європейське €	Agrimonia eupatoria L.
111	Перстач прямо- стоячий € @ ■	Potentilla erecta L.
112	Перстач сріблястий ■	Potentilla argentea L.
113	Плакун верболистий €	Lythrum salicaria L.

Продовження таблиці

№	Назва рослини	
	українська	латинська
114	Приворотень звичайний @	Alchemilla vulgaris L.
115	Ракові шийки * @ ■	Polygonum bistorta L.
116	Родовик лікарський ■	Sanguisorba officinalis L.
117	Скумпія звичайна ■	Cotinus coggygia Scop.
118	Фізаліс звичайний @	Physalis alkenengi L.
119	Черемха звичайна * ■	Padus avium Mill.
120	Чорниця € * @ ■	Vaccinium myrtillus L.
<i>X. Рослини, діючими речовинами яких є ірігоїди і гіркоти різної хімічної природи</i>		
121	Бобівник трилистий € * @ ■	Menyanthes trifoliata L.
122	Вербена лікарська € @	Verbena officinalis L.
123	Калина звичайна * @ ■	Viburnum opulus L.
124	Кульбаба лікарська * @ ■	Taraxacum officinale Wigg
125	Очанка стиснута @	Euphrasia stricta D.Wolff ex J. F. Lehm.
126	Подорожник ланцето- листий €	Plantago lanceolata L.
127	Полин гіркий € * @ ■	Artemisia absinthium L.
128	Тирлич жовтий € @ ч	Gentiana lutea L.
129	Хміль звичайний € @ ■	Humulus lupulus L.
130	Хрестовий корінь бенедиктинський @	Cnicus benedictus L.
131	Шандра звичайна € @	Marrubium vulgare L.
<i>XI. Рослини, діючими речовинами яких є компоненти ефірної олії</i>		
132	Лепеха звичайна * ■	Acorus calamus L.
133	Аніс звичайний € * @ ■	Anisum vulgare Gaertn.
134	Багно звичайне * ■	Ledum palustre L.
135	Валеріана лікарська € * @ ■	Valeriana officinalis L.
136	Васильки справжні @	Ocimum basilicum L.
137	Гісоп лікарський	Hyssopus officinalis L.
138	Деревій звичайний € * @ ■	Achillea millefolium L.
139	Змієголовник молдавський	Dracocephalum moldavica L.
140	Евкالیпт кулястий € * @ ■	Eucalyptus globulus Labill.
141	Кмин звичайний € @ ■	Carum carvi L.
142	Копитняк європейський ■	Asarum europaeum L.
143	Коріандр посівний € @ ■	Coriandrum sativum L.
144	Котяча м'ята лимонна	Nepeta cataria L. var. citriodora Beck.
145	Кріп запашний * @ ■	Anethum graveolens L.
146	Лаванда вузьколиста € @	Lavandula angustifolia Mill.
147	Лофант анісовий	Lophanthus anisatus Benth.
148	Материнка звичайна € * ■	Origanum vulgare L.
149	М'ята перцева € * @ ■	Mentha piperita L.
150	Оман високий * @ ■	Inula helenium L.
151	Петрушка кучерява @	Petroselinum crispum L.
152	Полин звичайний ■	Artemisia vulgaris L.
153	Полин кримський ■	Artemisia taurica Willd.
154	Полин цитварний ■ ч	Artemisia cina Berg ex Poljak.

Формування колекцій лікарських рослин

Продовження таблиці

№	Назва рослини	
	українська	латинська
155	Розмарин справжній €	Rosmarinus officinalis L.
156	Ромашка лікарська € * @ ■	Matricaria recutita L.
157	Ромашка римська €	Chamaemelum nobile (L.) All.
158	Фенхель звичайний € * @ ■	Foeniculum vulgare Mill.
159	Чебрець звичайний € * @ ■	Thymus vulgaris L.
160	Чебрець повзучий € * @ ■	Thymus serpyllum L.
161	Шавлія ефіопська ■	Salvia aethiopsis L.
162	Шавлія лікарська € * @ ■	Salvia officinalis L.
163	Яловець звичайний € * @ ■	Juniperus communis L.
164	Ялина європейська *	Picea abies (L.) Karst.
<i>XII. Рослини, діючими речовинами яких є сапоніни</i>		
165	Аралія маньчжурська * ■	Aralia mandshurica Rupr. et Maxim.
166	Астрагал шерстисто-квітковий ■ ч	Astragalus dasyanthus Pallas.
167	Гіркокаштан звичайний @	Aesculus hippocastanum L.
168	Гуньба сінна € @	Trigonella foenum-graecum L.
169	Діоскорея ніпонська ■	Dioscorea nipponica Maxim.
170	Діоскорея кавказька ■ ч	Dioscorea caucasicca Lipsky
171	Дивина густоквіткова €	Verbascum densiflorum Bertol.
172	Женьшень справжній € * @ ■ ч	Panax ginseng C.A.Mey.
173	Заманиха висока ■	Echinopanax elatus Nakai.
174	Китятки сенегі € @ ■	Polygala senega L.
175	Кремена гібридна @	Petasites hybridus (L.) P. Gaertn., B. Mey. et Scherb.
176	Кукурудза звичайна * ■	Zea mays L.
177	Мильнянка лікарська @ ■	Saponaria officinalis L.
178	Нагідки лікарські € * @ ■	Calendula officinalis L.
179	Первоцвіт весняний € @ ч	Primula veris L.
180	Підлісник європейський @	Sanicula europaea L.
181	Синюха голуба * ■	Polemonium caeruleum L.
182	Якріці сланкі ■	Tribulus terrestris L.
<i>XIII. Рослини, діючими речовинами яких є алкалоїди</i>		
183	Аконіт шерстистовустий ■ ч	Aconitum lasiostomum Reich.
184	Баранець звичайний @ ■ ч	Huperzia selago (L.) Bernh. ex Schrank et C. Mart.
185	Барбарис звичайний ■	Berberis vulgaris L.
186	Барвінок малий ■	Vinca minor L.
187	Барвінок прямий ■	Vinca erecta L.
188	Блекота чорна * @ ■	Hyoscyamus niger L.
189	Головатень руський ■	Echinops ruthenicus M.Bieb
190	Дельфіній сітчастоплідний ■	Delphinium dictyoacarpum DC.
191	Дурман звичайний € * ■	Datura stramonium L.
192	Дурман індійський ■	Datura innoxia Mill.
193	Живокіст лікарський @ ■	Symphytum officinale L.
194	Жовтець польовий € @	Ranunculus arvensis L.

Продовження таблиці

№	Назва рослини	
	українська	латинська
195	Жовтокорінь канадський @	Hidrastis canadensis L.
196	Жовтозілля плосколисте @ ■	Senecio platyphylloides Somm et Levier.
197	Ефедра хвощова @ ■	Ephedra equisetina Bge.
198	Белладонна звичайна € * @ ■ ч	Atropa bella-donna L.
199	Козлятник лікарський @	Galega officinalis L.
200	Лаконос американський ■	Phytolacca americana L.
201	Маклея серцевидна ■	Maclaea cordata (Willd) R.Br.
202	Мачок жовтий ■ ч	Glaucium flavum Crantz
203	Могильник степовий ■	Peganum harmala L.
204	Осока парвська ■	Carex brevicollis DC.
205	Паслін часточковий ■	Solanum laciniatum Ait.
206	Паслін солодко-гіркий @	Solanum dulcamara L.
207	Перець стручковий однорічний € ■	Capsicum annum L.
208	Підсніжник Воронова @	Galanthus woronowii Losinsk.
209	Пізноцвіт осінній ■	Colchicum autumnale L.
210	Рута пахуча ■	Ruta hortensis Mill.
211	Рутвиця мала ■	Thalictrum minus L.
212	Рутвиця смердюча ■	Thalictrum foetidum L.
213	Рутка лікарська @	Fumaria officinalis L.
214	Секуринега куциста ■	Securinega suffruticosa (Pall.) Rehd.
215	Скополія карніолійська @ ч	Scopolia carniolica Jacq.
216	Спориння пурпурова ■	Claviceps purpurea Tulasne
217	Сферофіза солонцева ■	Sphaerophysa salsula (Pall) DC
218	Термопсис ланцетодний * ■	Thermopsis lanceolata L.
219	Хвилівник звичайний @	Aristolochia clematitis L.
220	Чемериця Лобелієва ■	Veratrum lobelianum Bernh.
221	Чистотіл звичайний € * @ ■	Chelidonium majus L.
<i>XIV. Рослини, діючими речовинами яких є вітаміни</i>		
222	Гарбуз звичайний * @ ■	Cucurbita pepo L.
223	Гібіск істівний € @	Hibiscus esculentus L.
224	Горобина звичайна * ■	Sorbus aucuparia L.
225	Кропива дводомна € * @ ■	Urtica dioica L.
226	Кропива жалка @	Urtica urens L.
227	Мигдаль звичайний ■	Amygdalus communis L.
228	Обліпіха крушиновидна ■	Hippophaë rhamnoides L.
229	Смородина чорна @ ■	Ribes nigrum L.
230	Суниця лісові @ ■	Fragaria vesca L.
231	Шипшина травнева * ■	Rosa majalis Herrm.
232	Шипшина собача € * ■	Rosa canina L.
<i>XV. Рослини, діючими речовинами яких є комплекс компонентів</i>		
233	Буквиця лікарська	Betonica officinalis L.
234	Рапонтікум сафлоровидний ■ ч	Rhaponticum carthamoides (Willd) Iljin

Закінчення таблиці

№	Назва рослини	
	українська	латинська
235	Глуха кропива біла ©	Lamium album L.
236	Зайцегуб п'янкий ■	Lagochilus inebrians Bunge
237	Каланхоє пірчасте ■	Kalanchoe pinnata Lam.
238	Красоля велика ©	Tropaneolium majus L.
239	Маруна цинерарієлиста ■	Pyrethrum cinerariifolium Trev.
240	Очиток великий ■	Sedum maximum (L.) Hoffm.
241	Півники жовті © ■	Iris lutea L.
242	Підмаренник справжній ©	Galium verum L.
243	Фізалис звичайний ©	Physalis alkekengi L.
244	Холодок лікарський ©	Asparagus officinalis L.
245	Чорнушка дамаська ■	Nigella damascene L.

© — рослини, які включені до Європейської фармакопеї (2006);

© — рослини, які дозволені комісією Е Державної служби охорони здоров'я Німеччини;

* — рослини, які включені до Державної фармакопеї СРСР, 11-е вид.;

■ — лікарські рослини Державного реєстру лікарських засобів, які дозволені для використання в медичній практиці і промислового виробництва (1990);

ч — Червона книга України.

1. *Государственная фармакопея СССР*. — М.: Медицина, 1990. — Вып. 2. — 398 с.

2. *Государственный реестр лекарственных средств, разрешенных для использования в медицинской практике и промышленном производстве*. — М., 1990. — 98 с.

3. *Гризодуб А.И., Георгиевский Г.В., Тихоненко Т.М.* и др. Проблемы введения монографий на лекарственное растительное сырье в Государственную фармакопею Украины // *Фармаком.* — 2004. — № 4. — С. 3—17.

4. *Методика исследований при интродукции лекарственных растений* / Н.И. Майсурадзе, В.П. Киселев, О.А. Черкасов и др. — М.: ЦБНТИ. Сер. Лекарственное растениеводство, 1980. — 33 с.

5. *Методические указания по изучению и поддержанию коллекции овощных растений (морковь, сельдерей, петрушка, пастернак, редька и редис)* / Под ред. Д.Д. Брежнева. — Л., 1981. — 192 с.

6. *Методические указания по изучению коллекции многолетних кормовых трав*. — Л., 1979. — 41с.

7. *Облік шкідників і хвороб сільськогосподарських культур* / За ред. В.П. Омелюти. — К.: Урожай, 1986. — 246 с.

8. *Основы сортоводно-семенного дела по лекарственным культурам*. — М.: Сельхозгиз, 1959. — 273 с.

9. *Порада О.А.* Принципи і методи колекціонування лікарських рослин // *Вісник аграрної науки*. — 2006. — № 9. — С. 28—31.

10. *Работягов В.Д., Машанов В.И., Андреева И.Ф.* Интродукция эфиромасличных и пряноароматических растений. — Ялта, 1999. — 32 с.

11. *Рябчун В.К., Богуславський Р.Л.* Проблеми та перспективи збереження генофонду рослин в Україні. — Х.: Магда LTD, 2002. — 38 с.

12. *Червона книга України*. Рослинний світ. — К.: Укр. енциклопедія, 1996. — 602 с.

13. *Юрчак Л.Д.* Алелопатія в агробіогеоценозах ароматичних рослин. — К.: Фітосоціоцентр, 2005. — 411 с.

14. *European Pharmacopocia*. — 4th ed. — Strasbourg, Council of Europe, 2002. — 2416 p.

Рекомендували до друку Л.Д. Юрчак,
Н.І. Джуренко

А.А. Порада, Т.Л. Шевченко

Опытная станция лекарственных растений
Института агроэкологии УААН,
Полтавская область, Лубенский район,
с. Березоточа

ФОРМИРОВАНИЕ КОЛЛЕКЦИЙ
ЛЕКАРСТВЕННЫХ РАСТЕНИЙ

Разработана научно обоснованная система формирования генетического разнообразия лекарственных растений и представлена схема размещения видов экспозиции "Лекарственные растения" по содержанию действующих веществ.

A.A. Porada, T.L. Shevchenko

Experimental Station of the Medicinal Plants
of Institution of Agroecology,
Ukrainian Academy of Agrarian Sciences,
Ukraine, Poltava Region, Berezotocha

SHAPING COLLECTION OF MEDICINAL PLANTS

Scientifically motivated system shaping the genetic variety of the medicinal plants are designed and scheme accomodation type to exposures "Medicinal plants" by contents of acting matter is presented.